

Њ. п. епископ жички
господин Јустин (Стефановић)

СЛОВО О СВЕТОМЕ КРАЉУ

Повод за издавање Монографије Жичке епархије јесте обележавање осам векова светосавског континуитета. Идеја водиља је била да дамо допринос у разумевању далекосежности идеја наших родоначелника и да уједно нагласимо смислену дубину сваке њихове делатности, захваљујући којој су се трајно уградили у српску цркву, државу, нацију и културу; јер је српски народ постојао и пре њих, али без идентитета и без свести о себи. Трудом свих нас, посебно аутора ове књиге, госпође Гордане Гаврић и проф. др Драгољуба Даниловића, као и свих оних чијим су траговима они у свом истраживању ишли, надамо се да смо у томе делимично успели.

Поставља се питање: зашто је данас, можда више него икад важно, не само да знамо, већ и да негујемо историју; да кроз разумевање предака живимо са свешћу о очевима и о деци?

Један од разлога је свакако и тај што савремено доба одликују невероватна технолошка достигнућа, која поред несумњиве користи, са собом носе и велике изазове у виду површности, растрзаности, расејаности, давања предности подацима насупрот истинском знању. Тако смо сведоци да, парадоксално, поред непресушних извора знања о својој историји, нашим родоначелницима, ми никада мање нисмо знали и чини се да никада нисмо били даље од разумевања смисла и величине њихових дела и намера, јер су стихије и дух времена у савременом човеку обликовале снажан вид индивидуализма, који познаје само један закон – ја, сада и овде. Стога, не чуди јаз који стоји између нас и наших светитеља: Симеона, Саве и Симона, који су имали чврсту свест о томе да је човек стваралац историје, што га чини одговорним за своју историју пред ближњима и даљњима, јер су свет и

историја, у хришћанском смислу, настајућа вечност, вечност коју ствара свако од нас појединачно сваког дана и сваког часа. Историја, према једној од дефиниција, представља биографију једне заједнице у њеном идентитету кроз генерације, столећа и епохе. А биографија наше заједнице почиње светитељима: Симеоном, Савом и Симоном.

„И беху три светила Богом изабрана на чување народа свога. Они сатворише на земљи вољу Тројице, отац са два возљубљена чеда, Свети Симеон са богоносним кир Савом и са њима помоћник кир Стефан првовенчани краљ”, пише Доментијан у свом делу *Житије Светиої Саве*.

Не можемо сагледати Симона без Саве, нити иједног од њих без Симеона и напоследку, не можемо њих разумети, без разумевања Христа и Његове науке. У њиховим бићима вера и живот су тесно повезани и недељиви, то јест њихова теологија и њихова црквеност јесу две нераздвојне стране једне исте духовне стварности и једног истог хришћанског благодатног искуства. Из свега наведеног, сматрамо да је умесно да се, данас када прослависмо спомен Св. Симона у светој Студеници, крај његових светих моштију, подсетимо на кратко и његовог духовног портрета, који је, између осталог, у грубим цртама, осликан у *Житију Светиої Саве*.

Теодосије Хиландарац у том делу за њега каже да је „васпитан у доброј вери, и савршен у побожности, никада се није уздао у своју силу но у силу Бога отачаскога.” Такође и наводи да је „у војсци искусан и храброшћу удивљен...”, када сеђаше у челу трпезе весељаше благороднике бубњевима и гуслама... а неговаше много и књижевност, и уз то беше врло разуман и вешт приповедалац.” Ови описи наговештавају да у њему нису били супротстављени ратник и писац, дипломата веште речи и градитељ манастира, већ сведоче да је један од најдаровитијих људи међу свим владарима из куће Немањића, све те особине у себи складно објединио.

Свакако, једна од најважнијих црта на портрету његове личности јесте и његово списатељство, јер ко хоће да упозна величину светог Симона, потребно је да га сусретне и упозна и као писца. О вредности и значају његовог књижевног дела оличеног у биографији *Животи и подвижи Светиої Симеона*, најбоље сведоче речи господина Лазара Мирковића који бележи: „Када сам преводио Стевана Првовенчаног, осетио сам високу свечаност стила, пуну језгровиту садржину, меру у изразу поред свег побожног и поетичног заноса, и преведећи Стевана застајао сам и говорио: *Краљ је надмашио монахе и књижевнике.*” На овом месту, дужност нам је поменути да је посебна радост и част припала и Народној библиотеци *Стефан Првовенчани* у Краљеву, када је 2016. године објавила *Песничке одломке Стефана Првовенчаног*, у

избору Васка Попе. Наиме, реч је о изводима из његових прозних дела, у преводу Миливоја Башића, Лазара Мирковића и Ђорђа Радојичића. Они су пажљиво начињени и песниковом руком формирану у стихове и строфе. Васко Попа је избор начинио 1963. године, а до објављивања долази након више од 50 година, трудом Ђорђа Трифуновића и уредништва краљевачке *Повеље*, које је успело да га убеди да доврши изабрану збирку давно планираног дела.

Напоследку свега је потребно напоменути да нам о аутентичности личности Стефана Првовенчаног говоре и догађаји који су обележили његову владавину. Ту свакако имамо на уму два, може се слободно рећи, најзначајнија догађаја у историји нашег народа – добијање краљевске круне (1217. год.) и проглашавање аутокефалности Српске цркве (1219. год.). Међутим, поред ових узвишених, његову биографију обележили су и тешки тренуци попут сукоба са братом Вуканом, као и напуштање престола и одлазак у изгнанство у Бугарску на самом почетку владавине.

Живот који измиче нашем вредновању, испуњен успонима и падовима, успесима и промашајима, буран, али до краја прожет дубоким духовним садржајима, Стефан Немањић је завршио у потпуној смртности. Његов брат Сава, пријатељ, сатрудник и највећи ослонац замонашио га је у последњим тренуцима живота, дарујући му име Симон монах. Овим је, макар и на кратко, остварио тежњу да у свему у чему је могао буде причастан свом оцу и брату. Тако се овај владар, у много чему први, овенчао и светачким венцем Христове победничке славе као Свети монах Симон, и постао први светитељ аутокефалне Српске цркве. Тиме је зачет свети српски краљевски род на светосавском родном чокоту са светосимеоновским кореном: „Савине живе речи о правој вери биле су потврђене чудом светог мира из тела Симеоновог. Стефан је био у духу и истини са обојицом, поштујући оца и слушајући брата. Тако су ова тројица у јединству неуморно подизали народ, како духовно тако и физички”.

Ове скице из живота Св. Симона нас упућују на истинитост речи нашег уваженог савременика: „Колико смо као хришћани осветљени ликом Христа, толико морамо и као Срби да будемо вођени ликом Светога Саве. Као што бисмо без Христа били бесловесни и не бисмо имали осећање за тајну човека, тако и без Светога Саве не бисмо осећали историју и у њој тајну Срба. Били смо сведоци многих (неуспелих) покушаја да се научно (па и философски) реши питање шта је то човек и шта је нација, па и покушаја да се научно (без душе и вере) одгонетне по чему је неко Србин и шта је то српски народ; но, шта је да је, то је народ Светога Саве, те може и да се одржи само као народ Светог Саве. То је наш једини идентитет, па према томе и наш једини кон-

тинуитет. Дакле, наша историја без историјске свести нема ни морала, јер морал је ипак правило које се одржава у континуитету, а тај континуитет је могућ само као историја.”

Нека би нама који живимо у овом времену Господ дао мудрости, коју је подарио нашим претходницима, да бисмо и ми попут њих – љубављу, трудом и залагањем сачували многоцени бисер поколењима после нас. Још једном им изражавамо благодарност и нека би ова књига била скромно уздарје нашем првом архиепископу Сави, Симону монаху – првовенчаном краљу, њиховом оцу, великом жупану Стефану Немањи, утемељитељу српске државности и свима њиховим наследницима који су нас учили како треба живети достојно човека.

*Краљевданска беседа, 7. октобар 2020,
Народна библиотека „Стефан Првовенчани” Краљево*